

Pierre Monnet, Karel IV. Evropský císař

Karolinum, Praha 2023, 301 stran, ISBN: 978-80-246-5709-7

Zpracování témat souvisejících s českými dějinami zahraničními historiky poutá a poutalo vždy pozornost. Tu si zcela jistě zaslouží i v zahraničí oceňovaná a českému čtenáři nově předložená práce francouzského historika Pierra Monneta, který dosud působil na několika francouzských a německých univerzitách, aktuálně pracuje ve Francouzsko-německém institutu historických a společenských věd při univerzitě ve Frankfurtu nad Mohanem a odborně se zaměřuje na dějiny pozdně středověké Svaté říše římské. Metodologickým východiskem pro Monneta bylo biografické zpracování života sv. Ludvíka od Jacquesa Le Goffa.¹ Monnetova práce sestává ze tří větších celků. První část, nazvaná *Dobývání*, seznamuje čtenáře s klasickým a v českém prostředí všeobecně známým příběhem Karlova kariérního vzestupu, který je obdobně jako ve starší práci Ferdinanda Seibta² zasazen do širšího evropského kontextu, někdy však až do té míry, že je Karlovo působení v Zemích Koruny české oproti jeho říšské a „zahraniční“ politice poněkud upozaděno. Pro dějiny univerzitní je významné uvedení vzniku pražského vysokého učení do kontextu obdobných počínů krále Karla jinde, což bývá českou historiografií až na výjimky málo reflektováno.³ Druhá část, označená *Vládnutí*, se zabývá výběrově různými aspekty Karlovy vlády – jednotlivými zeměmi, jimž vládnul, zástupnými symboly (pečetě, koruny), manželkami a dědici i sídelními městy, zejména pak Prahou a Norimberkem, a jeho pohřbem. Třetí oddíl – *Trvání* – zaměřuje pozornost na vytváření obrazu panovníka jím samým (Vita Caroli, listiny, portréty, Karlštejn apod.), tak osobami působícími v jeho službách, a to zejména Karlovými kronikáři. V závěru je podán přehled proměn názorů na sledovaného panovníka od jeho smrti až po 20. století, a to zejména z perspektivy německojazyčné historiografie.

Smutným faktem ovšem je, že autor nejenže neumí česky (jak sám ostatně v úvodu přiznává), ale až na výjimky ani nezná českou literaturu ke Karlovi, a to ani některé zásadnější práce, které vyšly v jazycích pro něj srozumitelných. Obdobně jako Monnet (možná ještě více) nechává stranou českou historiografii k tématu ve své nové karlovské monografii německý historik Olaf Rader, jak konstatuje František Šmahel ve své recenzi.⁴ Překlad knihy, který je samotným autorem hodnocen jako „skvělý“ (str. 9), by místy mohl být pečlivější.⁵ Když užívá autor osobní a místní jména v němčině, nejsou tato jména vždy

¹ V českém překladu: Jacques LE GOFF, *Ludvík Svatý*, Praha 2012.

² Ferdinand SEIBT, *Karl IV. Ein Kaiser in Europa*, München 1978, česky *Karel IV.: císař v Evropě (1346–1378)*, Praha 2002.

³ V české historiografii např. Miloslava KUBOVÁ, *University založené Karlem IV.: obraz o zakladatelské činnosti univerzitní císaře Karla IV.*, AUC-HUCP 11/1–2, 1971, s. 7–31; Miloslava MELANOVÁ-KUBOVÁ, *Založení pražské univerzity a její rozvoj za vlády Karlovy*, in: Karolus Quartus. Sborník vědeckých prací o době, osobnosti a díle českého krále a římského císaře Karla IV., Praha 1984 s. 217–230, zejména s. 219.

⁴ František ŠMAHEL, recenze na: *Olaf B. Rader, Kaiser Karl der Vierte. Das Beben der Welt. Eine Biographie*, ČČH 122/ 1, 2024, s. 128–132.

⁵ Poznámka č. 222 na s. 122 obsahuje latinskou a německou titulaturu Karla, včetně zapomenutých vsunutých slov „et en allemand“.

přeložena do češtiny. Jako příklady lze uvést Bernharda z Zilburga na str. 143, pod kterým se s největší pravděpodobností skrývá Karlův hofmistr Bernard II. z Cimburka, nebo zlatonosné doly u Karlsbergu a Bergreichensteinu na str. 146, které by bylo možné zcela určitě hledat v okolí hradu Kašperk a města Kašperské Hory. Tyto lokality navíc autor nepochopitelně situuje do Krušných hor. Navzdory uvedeným výtkám se jedná o poctivou vědeckou práci, opírající se o značné množství pramenů, a přínosnou zejména pro pochopení evropského kontextu Karlovy vlády, kdy se autor ještě ve větší míře než Seibt zaměřuje na vztahy s francouzským a italským prostředím. V jeho pojetí je pak Karel skutečným „evropským císařem“ a nejen „naším“ českým králem, byť i tento pohled mohl být autorem zohledněn víc.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.41

Kdo přinesl na pražskou univerzitu Wyclifovy myšlenky? Martin Dekarli, Wyclif, Pálč a nominalisté na pražské univerzitě v pozdním středověku

(Edice Středověk, sv. 7), Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2023, 228 s.,
ISBN 978-80-7422-921-3, 279 Kč

Teolog Martin Dekarli, působící na univerzitě v Hradci Králové, přišel na knižní trh s novou syntézou svého dosavadního bádání o pronikání Wyclifových myšlenek na pražskou univerzitu a o roli nominalistické skupiny zdejších mistrů.¹ Zatímco do názvu knihy se vešel známý oxfordský mistr a reformátor John Wyclif společně s českým teologem Štěpánem Pálčem, několik dalších jmen zůstává skryto v obsahu knihy. Celá kapitola je věnována Mikuláši Bicipitovi, ostatní české i německé mistry pražské alma mater, kteří měli podíl na šíření názorů evangelického doktora (*doctor evangelicus*), potkáme až při pozorné četbě Dekarliho výkladu.

Látka je rozčleněna do šesti v podstatě tematicky zaměřených kapitol. Z různých úhlů sledují odpověď na otázku, jak se dostala Wyclifova díla do Čech, jakým způsobem se o tom můžeme poučit a kdo byl nositelem tohoto transferu myšlenek. Jde o „*analytické sondy do vybraného textového pole z rozmezí let ... cca 1348 až 1400*“ (s. 11).

Předmluva připomíná důležitou změnu „edičního paradigmatu“ Wyclifových děl v 80. letech 20. století, kdy se prosadilo vědomí, že pro poznání Wyclifova dědictví nejsou určující jen kodexy dochované v jeho vlasti, nýbrž i cenné exempláře uložené v českých fondech nebo rukopisy bohemikálního původu zachované druhotně v různých evropských knihovnách. Toto poznání bylo podnětem k hledání souvislostí a vysvětlení, jak české, zvláště pražské prostředí, Wyclifa poznávalo a přijímalo. Tato myšlenka stojí také v základu Dekarliho knihy.

¹ Z dřívějších publikací na dané téma: Martin DEKARLI, „*Suppositio, universalia realia sunt ponenda est admitenda*“. *Nominalismus a realismus na pražské univerzitě v pozdním středověku ve světle jednoho anonymního logického traktátu z let 1394–1397*, AUC-HUCP 54/2, 2014, s. 11–42; TÝŽ, *Henry Toting of Oyta and the Prague nominalist schola communis between 1366 and 1409: A preliminary draft*, tamtéž 55/1, 2015, s. 55–72; a další práce citované v knize.